

جغرافیا (فصلنامه علمی - پژوهشی و بین‌المللی انجمن جغرافیای ایران)

سال هفدهم، شماره ۶۱، تابستان ۱۳۹۸

ارزیابی عملکرد دهیاریها در پیشبرد اهداف طرحهای هادی روستایی

(مطالعه موردی: شهرستان زنجان)

محمدتقی حیدری^۱، مجید حضرتی^۲

چکیده

دهیاری به عنوان یک نهاد عمومی و غیردولتی، با شخصیت حقوقی مستقل و با درخواست روستائیان و مجوز وزارت کشور با هدف بهبود و توسعه شاخصهای اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و محیطی-کالبدی در هر روستا تشکیل می‌شود. یکی از وظایف دهیاری، همکاری با بنیاد مسکن در تهیه، تصویب و اجرای طرح هادی روستایی است.

این مقاله با روش توصیفی-تحلیلی، عملکرد دهیار در نحوه تهیه و اجرای طرح هادی و نظارت بر ساخت و ساز بعد از اجرای طرح هادی روستایی بررسی می‌کند. جامعه آماری تحقیق شامل ۲۴ روستای شهرستان زنجان است که با استفاده از جدول مورگان، ۳۷۳ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای تحلیل داده‌ها از مدل نیکویی برازش کلموگرونف-اسمیرنف و توزیع پواسن و تحلیل رگرسیون چندگانه با کمک نرم افزار SPSS استفاده شده است.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که، براساس مدل نیکویی برازش با سطح اطمینان $P < 0.05$ ، عملکرد دهیار در طرح هادی مطلوب نیست. براساس توزیع پواسن، عملکرد دهیاری روند روبه رشدی دارد. همچنین تحلیل رگرسیون نیز میزان همبستگی بین عملکرد دهیاری در توسعه و پیشبرد طرح هادی روستایی را، ۰٫۹۲۹ برآورد کرده است. در بین شاخص‌های عملکرد دهیاری شاخص «عملکرد دهیار در نظارت بر ساخت و ساز بعد از اجرای طرح هادی» ($\beta = 0.447$) بیشترین تاثیر و رضایت مندی را در اجرای طرح هادی داشته است. در این زمینه برای موفقیت دهیاران در اجرای طرح هادی، تاسیس دهیاریهای مستقل، آموزش دهیاران، و توسعه همکاری دهیار با سازمان‌ها و مشاوران و پیمانکاران ضروری است.

کلید واژه: مدیریت روستایی، طرح هادی، توسعه روستایی، شهرستان زنجان.

۱. استادیار گروه جغرافیا، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.

۲. کارشناسی ارشد گروه جغرافیا، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

مقدمه و بیان مسئله

توسعه روستایی شامل فرآیند بهبود کیفیت زندگی و رفاه اقتصادی مردم، حتی در نواحی جمعیتی نسبتاً منزوی و پراکنده است (Moseley, 2003: 5). در این زمینه برای رسیدن به توسعه روستایی بر طراحی برنامه‌های توسعه پایدار روستایی متمرکز، شامل ارتقاء فعالیت‌های غیر کشاورزی در مناطق روستایی از طریق تقویت دولت‌های محلی، توسعه سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های برگزیده، و تمرکز بر آموزش تاکید می‌کند (World Bank, 2005: 9). و هدف توسعه روستایی در پیدا کردن راه‌هایی برای بهبود زندگی روستا با مشارکت مردم روستا و مدیریت محلی برای پاسخ‌گویی منطقی به نیازهای بومی است، تا مردم خودشان در توسعه سهیم باشند (Chigbu, 2012: 213). با توجه به اینکه پروژه‌های روستایی مهمترین عامل و پیش‌نیاز اصلی توسعه زیرساخت‌های روستایی است (International, 2009: 16). که علاوه بر تامین بخش‌های زیادی از نیازهای اساسی روستائیان، نقش بالایی در بسترسازی محیط روستایی برای اقدامات توسعه‌ای در ابعاد گوناگون دارد (بدری و عبدی نژاد، ۱۳۹۱: ۳۹) از اینرو، اجرای صحیح پروژه‌ها، از طریق تقویت مدیریت محلی، از شاخص‌های اصلی رسیدن به توسعه همه‌جانبه روستایی است (World Bank, 2005: 2).

در سکونتگاه‌های روستایی ایران، تاکنون پروژه‌های متعددی با مدیریت نهادهای محلی از طریق سازمان‌های گوناگون به اجرا درآمده است، یکی از مهمترین این طرح‌ها، طرح هادی روستایی است. که با هدف تجدید حیات و هدایت روستا با در نظر گرفتن جنبه‌های فیزیکی، اجتماعی و اقتصادی طراحی و انجام گرفته است (مولایی هشتجین، ۱۳۸۶: ۱۰۶). متولی این طرح بنیاد مسکن انقلاب اسلامی است. و توسط مشاورین صاحب صلاحیت و با مدیریت محلی دهیاری روستا انجام می‌شود (مرکز مطالعات و خدمات تخصصی شهری و روستایی، ۱۳۸۵: ۳۴). بنابراین، دهیاری‌ها به عنوان مدیران اجرایی روستا، وظیفه مهمی در راستای اجرای پروژه و طرح‌های روستایی دارند. این نهادها به عنوان سازمانهای محلی از یکطرف با دولت از طریق نمایندگی‌های آن در منطقه (استاندارها و فرماندارها) در ارتباطند و از طرف دیگر از طریق شورا با مردم مرتبط می‌باشند (نعمتی و بدری، ۱۳۸۶: ۱۶۴). از اینرو، اجرای صحیح طرح‌های هادی روستایی، ارتباط مستقیم با عملکرد دهیارها دارد. زیرا این نهاد محلی، با شناختی که از وضعیت روستا و نقاط ضعف و نقاط قوت آن دارد. برنامه ریزی و اجرای طرح‌ها و پروژه‌های سازمانهای مرتبط با روستا، براساس گزارشها و تحلیل وضعیت روستا توسط دهیار، انجام می‌شود. همچنین، نظارت بر اجرای طرح‌ها نیز با مدیریت دهیار انجام می‌گیرد. بدیهی است که نوع عملکرد دهیاری می‌تواند آثار متعددی بر آینده روستا داشته باشد. بنابراین، وجود دهیارها و بررسی عملکرد آنها در توسعه روستایی از موضوعات مهم در حوزه مدیریت روستایی است. از آنجاییکه از زمان شکل‌گیری دهیاری‌ها تاکنون بیش از یک دهه گذشته است، از طرفی، طی دو دهه گذشته، اجرای طرح‌های هادی در روستاهای کشور با جدیت تمام دنبال می‌شود. بررسی و ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در تهیه و اجرای صحیح طرح‌های هادی روستایی بمنظور دستیابی به اهداف توسعه روستایی مسئله‌ای مهم و درخور توجه است.

در شهرستان زنجان، از سال ۱۳۷۵ تهیه و اجرای طرح‌های هادی روستایی بصورت رسمی و منسجم آغاز شده است. و از سال ۱۳۷۹ نیز دهیاری در روستاها تاسیس گردیده است. از اینرو، بررسی نقش دهیاری‌ها از سال ۱۳۸۰ در زمینه تهیه و اجرای صحیح طرح‌های هادی روستایی اهمیت زیادی دارد. با توجه به اینکه، در زمینه نقش و عملکرد دهیاری در مدیریت و اجرای صحیح طرح‌های هادی بصورت تخصصی در شهرستان زنجان، تحقیقات جامعی انجام نشده است. اهمیت این پژوهش بیشتر نمایان می‌گردد. از اینرو، با توجه به وظیفه دهیارها در امر توسعه و آبادانی روستا، و نیز با توجه به اهمیت طرح‌های هادی روستایی در توسعه و بهبود کیفیت زندگی روستا، مطالعه و بررسی چگونگی و میزان

نقش دهیاریها در تهیه و اجرای طرح هادی روستایی و همچنین ارزیابی عملکرد دهیاریها در این زمینه مدیریت روستایی و موفقیت در اجرای طرحهای هادی روستایی، هدف اصلی پژوهش است.

بدین ترتیب، براساس مطالب فوق، سوال اساسی تحقیق به شرح زیر است:

۱. آیا دهیاریها توانسته اند در اجرای طرح هادی روستایی عملکرد موفق داشته باشند؟

۲. عملکرد دهیاری در کدام مرحله (تهیه، اجرا، نظارت بعد از اجرا) بهتر بوده است؟

با توجه به سوالات فوق، فرضیات تحقیق عبارتند از:

۱. دهیاری ها با توسعه مشارکت، و همکاری با سازمان ها و پیمانکاران و روستائیان در تهیه و اجرای طرح هادی عملکرد موفق داشته اند.

۲ به نظر می رسد که نقش دهیار در مرحله نظارت بر ساخت و ساز بعد از اجرای طرح هادی بهتر بوده است.

مبانی نظری تحقیق

مدیریت روستایی نوعی استفاده جامع، مولد و یکپارچه از سرمایه های اجتماعی، طبیعی و مالی در مقیاسهای زمانی و جغرافیایی است (walker, 2002: 113). که به مطالعه برنامه ریزی، سازماندهی، هدایت و کنترل تعاونی، تولیدات کشاورزی و اراضی یکپارچه می پردازد (Sriram, 2007: 5). با صرف نظر از بررسی سیر تاریخی مدیریت روستایی در ایران، از سال ۱۳۷۷، دهیار به عنوان مدیریت روستا در مراجع و نهادهای قانونی کشور شناخته می شود (سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور، ۱۳۸۳: ۲). با توجه به اینکه، در نظریات توسعه روستایی، بر مدیریت روستا توسط سازمانهای غیردولتی با مشارکت محلی تحت عنوان رویکرد توسعه از پایین تاکید می شود (Hodder, 2000: 16). دهیاری نیز به عنوان یک نهاد عمومی و غیر دولتی، با شخصیت حقوقی مستقل و با درخواست روستائیان و مجوز وزارت کشور در هر روستا تشکیل می شوند (شاه حسینی، ۱۳۸۳: ۹۰). هدف این نهاد، بهبود و توسعه شاخصهای اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و محیطی-کالبدی در سکونتگاه های روستایی است (بابایی و حضرتی، ۱۳۹۳: ۱۶۳). سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، بر اساس شرح وظایف دهیاریها و با هدف ارزیابی عملکرد دهیاریها و انتخاب دهیاریهای برتر، شاخصهایی نهایی تدوین کرده است. این شاخصها به دو دسته کلی شاخصهای عمومی و اختصاصی تقسیم می شوند:

- شاخص عمومی: این شاخصها برای سنجش عملکرد دهیاری در راستای شرح وظایف اجتماعی-اقتصادی تعاملات اداری و نحوه مدیریت دهیار ایجاد شده اند. این شاخص در چند مورد کلی عملکرد، طراحی شده است که عبارتند از: مدیریت راهبردی، اداری و پرسنلی، مالی، تعاملات اجتماعی و سلامت اداری.

- شاخص اختصاصی: این دسته از شاخصها برای ارزیابی عملکرد دهیار در ابعاد توسعه محیطی-کالبدی در قالب چند شاخص کلی طراحی شد (فال سلیمان، صادقی و مرادی، ۱۳۹۱: ۸۰).

از اینرو، عملکرد دهیاری در زمینه طرح هادی، جزو شاخصهای اختصاصی دهیاری ها است. و موفقیت دهیاری در اجرای هر چه بهتر طرح هادی روستایی، نقش بسزایی در ارتقاء کارنامه عملکردی آن دارد. در این زمینه، «دهیاران به عنوان مدیران عرصه روستاها در کشور، با اولویت سنجی مشکلات روستائیان و همکاریهای مستمر خود در زمینه تهیه طرح های هادی روستایی با بنیاد مسکن و مشاوران طرح های هادی، می توانند نقش به سزایی در بهینه اجرا شدن این طرح ها و همگام بودن با نیازهای واقعی مردم داشته باشند» (عناستانی و حاتمی نژاد، ۱۳۹۲: ۳).

طبق بند ۴۱ ماده ۱۰ اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری ها مصوب ۲۱ / ۱۱ / ۱۳۸۰ یکی از وظایف دهیار و دهیاری همکاری با دستگاه های ذیربط در جهت تهیه و اجرای طرح هادی روستا می باشد (مرکز مطالعات و خدمات تخصصی شهری و روستایی، ۱۳۸۵: ۳۲). بدین ترتیب، دهیار که نقش شهردار را در روستا بازی می کند در تهیه،

تصویب و اجرای طرح هادی نقش مستقیم دارد (مرکز مطالعات و خدمات تخصصی شهری و روستایی، ۱۳۸۵: ۱۲). براساس اساسنامه تشکیلات و سازمان دهیاری ها، ۴۷ وظیفه برای دهیار مشخص شده است (وزارت کشور، ۱۳۸۰). این وظایف در سه حیطه اداری، خدماتی و عمرانی قرار دارند. ماده ۱۰ فصل دوم مصوبه شماره ۵۶۰۲۰ / ت / ۲۳۶۷۴ ه - هیئت دولت، وظایف دهیار را به طور کامل تعیین نموده است. بندهای ۴- ۴۰- ۴۱ این فصل از مصوبه مذکور از جمله مواردی است که ارتباط مستقیم با طرح هادی و نظارت بر ساخت و ساز دارد (مرکز مطالعات و خدمات تخصصی شهری و روستایی، ۱۳۸۵: ۳۳):

بند ۴- کمک به شورا در خصوص بررسی و شناخت کمبودها، نیازها و نارسایی های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و امور رفاهی روستا و تهیه طرح ها و پیشنهادهای اصلاحی و عملی در زمینه های یاد شده و ارائه آن به مسئولان ذی ربط جهت اطلاع و برنامه ریزی و اقدام لازم.

بند ۴۰- گزارش پیشرفت یا عدم پیشرفت فیزیکی طرح ها به شورا و بخشدار و پیشنهاد راه کارهای مناسب برای تسریع در اجرای آنها

بند ۴۱- همکاری با دستگاه های ذی ربط در جهت تهیه و اجرای طرح هادی روستا و تهیه پیشنهادهای لازم و تعیین کاربری اراضی واقع در روستا به منظور گنجاندن آن ها در طرح هادی و اجرای ضوابط مصوب مربوط با موافقت شورا. مدیریت پروژه های توسعه روستایی توسط نهادهای محلی، مختص کشور ایران نیست و کشورهای مختلفی در این زمینه تجربیات موفقی دارند. از جمله می توان به کشور آلمان اشاره کرد. در این کشور، برنامه ریزی توسعه روستایی در سه سطح ملی، فدرال و محلی انجام می شود. در این رابطه مهمترین رکن برنامه ریزی روستایی، نهادهای محلی با مشارکت مردم است که با استفاده از نقشه های کاربری زمین اقدام به برنامه ریزی **کالبدی روستا با محوریت حفظ محیط زیست و بهبود محیط طبیعی** می کنند. تنظیم، اجرا و نظارت بر اجرای پروژه ها نیز با مشارکت مقامات فدرال، محلی و مردم روستا انجام می شود (Lakner, 2013). در کشور سوئد نیز مدیریت روستایی توسط نهادهای محلی منصوب شده از سوی شورای استان صورت می گیرد. در این رابطه، قانونگذاری دولت سوئد، دولت های محلی را موظف به انجام برخی از مسائل و وظایف می کند که عبارتند از آموزش اجباری و متوسطه، مراقبت از اطفال و سالمندان، کمک به خانواده های نیازمند، آتش نشانی و حفاظت و تامین امنیت عمومی را در بر می گیرد. دولت های محلی حق دارند برای تصمیم گیری در مورد فعالیت های خود، همه پرسی مشورتی انجام دهند. که این به معنای مشارکت ۱۰۰ درصدی مردم است (Government Offices of Swede, 2015). شکل غالب سازمان های روستایی کشور اسکاتلند کانتی ها می باشد. و حکومت های محلی زیر نظر هر کانت اداره می گردد. وظایف نهادهای محلی تعلیم و تربیت، حمل و نق، راه سازی، اورژانس آتش نشانی و برنامه ریزی حوادث غیر مترقبه را شامل می شود. و به نهادهای محلی که به نحو صحیح به اداره روستا بپردازند، سالانه جوایزی در نظر گرفته می شود. تهیه و اجرای پروژه های روستایی زیر نظر وزارت خانه و با نظارت این نهادها انجام می گردد. و در نهایت عملکرد و نتایج کار پروژه ها توسط نهاد محلی ارزیابی و در غالب گزارش سالانه ارائه می گردد (Page, 2004: 293-297). مدیریت محلی در ترکیه شامل مجموعه ای از نهادها و سازمان های انتخابی است. که نیازهای مشترک محلی شهروندان، ایلات، مناطق شهرداری و روستاها را تامین می کند. وظایف مدیریت محلی روستا شامل تشویق حضور و مشارکت در سطح محلی، تاسیس پارلمان محلی، افزایش منابع محلی، انجام پروژه های مهم برای کلان شهرها و نواحی خاص و اتخاذ راهبردهای توسعه منطقه ای است (دفتر برنامه ریزی توسعه روستایی، ۱۳۸۲).

همانطور که در بخش های قبلی گفته شد، تحقیقات تخصصی در زمینه عملکرد دهیاری در مدیریت طرح هادی در مراحل تهیه، اجرا و نظارت، انجام نشده است. و بیشتر مطالعات بصورت ارزیابی عملکرد دهیار در مدیریت توسعه

روستایی است. از اینرو، گردآوری پیشینه تحقیق در این زمینه کمی دشوار است. در این زمینه، بیشتر به مطالعه عملکرد دهیار بر مدیریت روستایی با تاکید بر بُعد کالبدی و پروژه‌ها پرداخته شده است. در این رابطه، فال سلیمان و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی و ارزیابی عملکرد دهیاران در فرایند مدیریت و توسعه روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان بیرجند)» به ارزیابی شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی و محیطی - کالبدی با آزمون T و ویلکاکسیون پرداختند. و به این نتیجه رسیدند که میزان رضایت ساکنین از عملکرد دهیار در بعد محیطی - کالبدی ۳/۴۶ بوده است. و تشکیل دهیاری در این زمینه موفقیت آمیز بوده است. رضوانی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «ارزیابی عملکرد دهیارها با استفاده از مدل چارچوب عمومی ارزیابی (مطالعه موردی: شهرستان دهلران)» عملکرد دهیاران را در شاخص‌های مختلف مدیریت، اداری، کالبدی ارزیابی کردند، از نظر ایشان، عملکرد دهیار طبق مصاحبه با شوراها و مردم روستا، در بُعد هدایت و دفع آبهای سطحی، بهبود شبکه معابر، ایجاد تاسیسات حفاظتی، بهبود محیط روستایی و ایجاد فضای‌های ورزشی و فرهنگی نامطلوب بوده است. مطیعی لنگرودی و همکاران (۱۳۹۰) در مقاله‌ای با عنوان «ارزشیابی عملکرد دهیاران از دیدگاه روستائیان (دهستان بیهق شهرستان سبزوار)» به بررسی عملکرد دهیار در ابعاد زیست محیطی، بهداشتی، کالبدی و اقتصادی و اجتماعی پرداختند. ایشان با آزمون ویلکاکسون به این نتیجه رسیدند که با تشکیل دهیارها، شاخص‌های فوق بهبود یافته پیدا کرده است. براساس گزارش سازمان GRI^۱ در سال ۲۰۱۳، در ایالت کاتالونیا، اسپانیا، مدیریت پروژه‌های روستایی در قالب یک پروژه همکاری بین منطقه‌ای است که توسط ۱۸ گروه توسعه محلی حمایت و پشتیبانی می‌گردد. و هدف این کار ترویج فرهنگ مشارکت بین سازمان‌های دولتی و خصوصی در زمینه اجرای پروژه‌های توسعه پایدار روستایی است. این پروژه‌ها در بطور تخصصی و ویژه در ابعاد کالبدی، زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی انجام می‌گیرد. و هدف آن ارتقاء و رشد نواحی روستایی است (سازمان GRI، ۲۰۱۳: ۱-۶). همچنین، داو و ماهش (۲۰۱۰) در مقاله با عنوان «مطالعه مدیریت پروژه حوضه سوجالا و تاثیر آن بر انرژی روستایی» به بررسی نقش نهادهای مدیریت محلی و منطقه در اجرا موفقیت آمیز پروژه مذکور و میزان تاثیر آن بر توسعه روستایی در کشور هند پرداختند. از نظر آنها، مدیریت محلی در زمینه نظارت و اجرای پروژه و جلب مشارکت محلی موفق عمل کرده‌اند. در نهایت، زنگ و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «مروری جامع بر مدیریت پروژه‌های روستایی در چین» به بررسی ویژگی‌ها و نقش قوانین و مدیریت روستا در سازماندهی و برنامه‌ریزی پروژه‌ها پرداخته است. و به این نتیجه رسیدند که، به دلیل ضعف زیرساختها و توان محدود مدیران روستایی، مدیریت پروژه‌های روستایی با محدودیت روبرو می‌باشند.

روش تحقیق

در مقاله حاضر برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش توصیفی-تحلیلی استفاده شده است. در این رابطه، اطلاعات مورد نیاز از طریق مطالعات میدانی و کتابخانه‌ای گردآوری شد. مطالعات کتابخانه‌ای در زمینه جمع‌آوری آمار، اسناد و نظریه‌ها انجام گرفته، و مطالعات میدانی نیز بمنظور مشاهده وضع موجود، جمع‌آوری اطلاعات روستاها، توزیع پرسشنامه و مصاحبه با جامعه آماری بوده است.

شاخصهای تحقیق که منتج از مبانی نظری و مطالعات پیمایشی است. مبین وظایف و عملکرد دهیار در مراحل مختلف تهیه و اجرای طرح هادی است (جدول ۱). پرسشنامه تحقیق براساس شاخصهای فوق طراحی گردیده و برای امتیاز دهی به شاخصها از روش وزن بندی طیفی لیکرت استفاده شد.

۱ . global reporting initiativeTM

جدول ۱: شاخص های تحقیق

ردیف	متغیرها	تعداد گویه
۱	رضایت سنجی از عملکرد کلی دهیار در فرآیند طرح هادی	۷
۲	عملکرد دهیار در مرحله تهیه و تصویب طرح هادی روستایی	۲۴
۳	عملکرد دهیار در مرحله اجرای طرح هادی روستایی	۱۰
۴	عملکرد دهیار در تقویت مشارکت در طرح هادی	۷
۵	عملکرد دهیار در مرحله نظارت بر ساخت و ساز بعد از اجرای طرح هادی	۱۲
۶	عملکرد دهیار در ایجاد تعامل و همکاری بین نهادها	۵

مأخذ، مرکز مطالعات و خدمات تخصصی شهری و روستایی، ۱۳۸۵؛ وزارت کشور، ۱۳۸۰؛ مرکز مطالعات و خدمات تخصصی شهری و روستایی، ۱۳۹۱؛ کلانتری خلیل آباد، ۱۳۹۱؛ سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، ۱۳۸۳؛ یافته های پژوهش، ۱۳۹۴

جامعه آماری تحقیق شامل آن دسته از روستاهای شهرستان زنجان است که در آنها طرح هادی اجرا و تکمیل شده و دهیاری نیز در طی این فرآیند، در روستا مستقر بوده است. و همچنین روستاهایی به عنوان نمونه انتخاب شدند که حداقل ۵ سال از اجرای طرح هادی در آنها گذشته باشد. تا از این طریق، عملکرد دهیاری بعد از اجرای طرح نیز مورد ارزیابی قرار گیرد. به این ترتیب، از میان ۲۴ روستای شهرستان زنجان که در آن طرح هادی تکمیل شده است، فقط ۱۲ روستا ۳ شرایط فوق را داشتند. و به عنوان نمونه انتخاب شدند. مجموع جمعیت ۱۲ روستای نمونه براساس آمار سال ۱۳۹۰ حدود ۱۲۰۰۶ نفر برآورد شده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰). از اینرو، با استفاده از جدول مورگان، ۳۷۳ نفر به عنوان نمونه آماری جهت توزیع پرسشنامه انتخاب شدند. سهم هر نقطه روستایی از تعداد نمونه‌ها مطابق فرمول ذیل، به نسبت کل خانوار هر روستا انتخاب شد:

$$(۱) \quad \frac{\text{جمعیت روستای نمونه}}{\text{جمعیت کل روستاها}} = x \times 373 = \text{تعداد نمونه روستا}$$

جدول ۲: تعداد جمعیت و سهم هر روستا در نمونه گیری

روستا	جمعیت	نمونه	روستا	جمعیت	نمونه
قره بوطه	2691	84	گلجه	237	7
حصار	651	20	نیماور	1205	37
مشمپا	1229	38	بوغداکندی	1145	36
سلطان آباد	680	21	گل تپه	891	28
گولان	329	10	بامچی	1185	37
اندابادعلیا	671	21	ینگجه	1092	34
مجموع				۱۲۰۰۶	۳۷۳

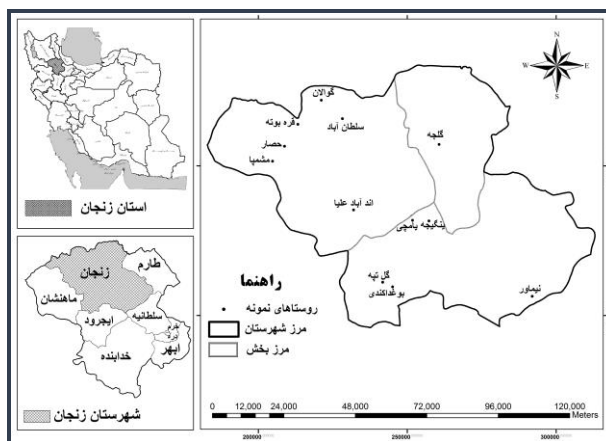
برای تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون نیکویی برازش کلموگرونیف-اسمیرنوف بمنظور سنجش میزان عملکرد دهیاریها، میزان انطباق و نرمال بودن فراوانی مورد انتظار (F_e) و فراوانی های مشاهده شده (F_0) بهره گیری شد. در این آزمون، با کمک توزیع نرمال، عملکرد دهیار براساس میزان پراکندگی داده ها، و با کمک توزیع پیش بینی پواسن، میزان ارتقاء شاخصها با مدیریت بهتر دهیاری در آینده مورد ارزیابی قرار گرفت. سپس برای تبیین همبستگی بین متغیر عملکرد دهیار (متغیر مستقل) و متغیر پیشبرد اهداف طرح هادی (متغیر وابسته) از تحلیل رگرسیونی استفاده شد. این تحلیل از طریق مقدار R و بتا (β) بدست می آید. علاوه براین، تمامی محاسبات آماری با استفاده از نرم افزار SPSS و Excel انجام شده است. روایی پرسشنامه بعد از مطالعه و بررسی کارشناسان و اساتید برنامه ریزی روستایی و طرح

هادی، تایید گردید. پایایی پرسشنامه با ضریب آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۴۹. برآورد گردید، که از نظر علمی مطلوب است.

قلمرو جغرافیایی تحقیق

شهرستان زنجان در شمال غرب کشور واقع است. این شهرستان از ۳ بخش، با ۳ نقطه شهری و ۲۵۸ سکونتگاه روستایی تشکیل شده است. و دارای اقلیم سرد و معتدل با نمای ژئومورفولوژیکی دشتی و کوهستانی می باشد. جمعیت شهرستان ۴۸۶۴۹۵ نفر است. که از این تعداد، ۳۲۲۸۹۹ (۰/۸۰،۷) در نقاط شهری و ۹۳۵۹۶ (۰/۱۹،۳) در روستا زندگی می کنند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰).

شکل ۱: موقعیت جغرافیایی شهرستان زنجان در کشور

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۵

یافته‌های تحقیق

نتایج جدول ۳ نشان می دهد که در توزیع پرسشنامه، از هر گروه جمعیتی برای گردآوری اطلاعات، مصاحبه به عمل آمده است. بطوری که نمونه های آماری از نظر جنسیت، ۷۳ درصد مرد و ۲۶ درصد زن هستند. همچنین، از نظر وضعیت تأهل، ۸۶ درصد متأهل و ۱۳ درصد مجرد مورد مصاحبه قرار گرفتند. از نظر میزان سن، گروه میانسال، ۸۹،۶ درصد جامعه آماری را تشکیل می دهند و بعد از آن افراد زیر ۲۰ سال با ۵،۵ درصد و کهنسالان با ۳،۷ درصد در رتبه بعدی قرار دارند. از نظر میزان سواد، افراد زیردیپلم با ۶۱ و دیپلم با ۲۳،۸ بیشترین تعداد و افراد بیسواد و بالای دیپلم با ۷،۳ و ۶،۷ کمترین تعداد جامعه آماری را تشکیل می دهند. در نهایت، از نظر وضعیت شغلی، به ترتیب کشاورزان با ۳۷،۸، مشاغل آزاد با ۲۲،۶، کارمند با ۵،۵ و کارگر با ۱،۸ بیشترین تعداد نمونه های آماری را تشکیل می دهند. علاوه بر این بخش عمده ای نیز (۳۰ درصد) در گروه سایرین قرار داشتند که عموماً زنان خانه دار و دانشجویان بودند.

جدول ۳: ویژگی های نمونه های آماری

شاخص	ویژگی	تعداد	درصد	شاخص	ویژگی	تعداد	درصد
جنسیت	مرد	273	۷۳،۲	میزان سواد	بیسواد	27	۷،۳
	زن	98	۲۶،۲		زیردیپلم	227	۶۱
	اعلام نشده	2	۰،۶		دیپلم	89	۲۳،۸
سن (سال)	کمتر از ۲۰	21	۵،۵	بالای دیپلم	27	۶،۷	
	۲۱-۳۵	148	۳۹،۶	اعلام نشده	2	۰،۶	
	۳۶-۶۰	187	۵۰	کشاورز	141	۳۷،۸	

۵,۵	21	کارمند(دهیار و...)		۳,۷	14	۶۱ به بالا	وضعیت تاهل
۱,۸	7	کارگر		۱,۲	5	اعلام نشده	
۲۲,۶	84	آزاد		۸۶	321	متاهل	
۳۰,۵	117	سایر		۱۳,۴	50	مجرد	
۱,۸	7	اعلام نشده		۰,۶	2	اعلام نشده	

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۵

بدین ترتیب، آزمون نیکوئی برازش کلموگوروف اسمیرنف با بررسی نرمال بودن توزیع فراوانی، داده های پژوهش را مورد تحلیل قرار داد. فرض صفر ($H_0: \mu_1 = \mu_2$) در این آزمون، بر توزیع نرمال نمونه ها (داده ها) تاکید دارد. بدین ترتیب براساس یافته های تحقیق، مدل نیکویی برازش با سطح اطمینان $P < 0,05$ ، بر غیر نرمال بودن توزیع نمونه ها تاکید دارد. در این آزمون میزان سطح معنی داری در تمامی شاخص ها کمتر از $0,05$ است، در نتیجه فرضیه صفر رد می شود و میتوان گفت که براساس توزیع نرمال، پراکندگی نمونه ها زیاد است. غیر نرمال بودن شاخص ها در آزمون نیکوئی برازش K-S، دلیل بر عملکرد ضعیف نمونه ها در مورد موضوع پژوهش است. همچنین، میزان آماره پواسن، نسبت به توزیع نرمال اختلاف دارد. در نتیجه میزان پراکندگی نمونه ها روبه کاهش است. این عامل نشان می دهد که عملکرد دهیاری رو به توسعه می باشد. آماره پواسن، میزان پراکندگی احتمالی نمونه ها در بازه زمانی آینده را پیش بینی می کند. از اینرو می توان گفت که رضایت جامعه آماری براساس آماره توزیع نرمال و پواسن، در حد متوسط رو به توسعه است. با توجه به اینکه در تمامی شاخص های تحقیق توزیع نمونه ها غیر نرمال بوده و بین توزیع نرمال و توزیع پواسن اختلاف وجود دارد. تحلیل فوق برای تمامی شاخص ها صدق می کند.

میانگین رضایت از عملکرد دهیاری در طرح هادی، $3/17$ است. این مقدار، نشان می دهد که میزان رضایت جامعه آماری از عملکرد دهیار در حد متوسط است. همچنین، بیشترین وزن نسبی متعلق به شاخص «رضایت از عملکرد دهیاری در مرحله تهیه طرح» ($0/162$) با میانگین $3/6$ و کمترین وزن نسبی نیز متعلق به شاخص «رضایت از کیفیت عملکرد دهیاری در بعد کالبدی طرح» ($0/127$) با میانگین $2/81$ است. با توجه به اساسنامه دهیاری، دهیار در تمامی مراحل طرح هادی، دخالت دارد. در نتیجه این مقدار عملکرد برای دهیار، ضعیف و نامطلوب است. چرا که وظیفه دهیار، تشریح طرح و عملکرد هر کدام از سازمانها و پیمانکاران و ساکنین روستا در فرآیند تهیه و اجرای طرح هادی جهت جلب مشارکت مردم است.

جدول ۴: سنجش رضایت از عملکرد کلی دهیاری در طرح هادی

شاخص ها	وزن نسبی	میانگین	توزیع نرمال		توزیع پواسن	
			Sig	K-S	Sig	K-S
کیفیت مشارکت در اجرا ...	0/128	2/83	0/000	3/334	0/000	2/261
عملکرد دهیاری در آموزش ...	0/156	3/45	0/000	4/177	0/000	1/704
عملکرد دهیاری در بعد کالبدی	0/127	2/81	0/000	4/357	0/000	2/222
عملکرد دهیاری در بعد محیطی	0/132	2/92	0/000	4/334	0/000	2/166
عملکرد دهیاری در مرحله تهیه	0/162	3/6	0/000	4/17	0/000	2/084
عملکرد دهیاری در مرحله اجرا	0/146	3/24	0/000	3/603	0/000	1/927
عملکرد دهیاری بر نظارت ...	0/15	3/33	0/000	3/762	0/000	1/756

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۵

میانگین عملکرد دهیاری در مرحله تهیه و تصویب طرح هادی روستایی $3/24$ است. این مقدار، نشان می دهد که عملکرد دهیار در زمینه تهیه و تصویب طرح هادی، در حد متوسط است. همچنین، در زمینه میانگین عملکرد دهیاری

در مرحله تهیه و تصویب طرح هادی روستایی، بیشترین وزن نسبی متعلق به شاخص های «حضور موثر دهیار روستا در جلسات کمیته فنی شهرستان» (۰/۰۵۴۵) با میانگین ۴/۲۴، «ارائه اطلاعات کافی و صحیح به مشاور برای شناسایی روستا» (۰/۰۵۰۰) با میانگین ۳/۸۹ و «پیشنهاد کاربری های اراضی مختل/ف و انتخاب گزینه مناسب» (۰/۰۴۸۶) با میانگین ۳/۸۷ و کمترین نیز متعلق به شاخص های «تعیین فضاهاى نیازمندنوسازى یا بهسازى احتمالى در روستا» (۰/۰۳۲۵) با میانگین ۲/۵۳، «بررسی همخوانی کاربری ها با نیاز روستا و حذف کاربری غیر ضروری» (۰/۰۳۳۶) با میانگین ۲/۶۱ و «تعیین محدودیت ها و امکانات توسعه کالبدی روستا برای آینده» (۰/۰۳۳۶) با میانگین ۲/۶۱ است.

جدول ۵: عملکرد دهیاری در مرحله تهیه و تصویب طرح هادی

شاخص ها	وزن نسبی	میانگین	توزیع نرمال		توزیع پواسن	
			Sig	K-S	Sig	K-S
شناخت از مشکلات و توانمندی روستا	0/0494	3/84	0/000	4/794	0/000	2/768
ارائه اطلاعات به مشاور برای شناسایی روستا	0/0500	3/89	0/000	4/847	0/000	2/473
برگزاری جلسات با شورا و انتقال آن به مشاور	0/0416	3/23	0/000	3/777	0/008	1/669
برگزاری جلسات با مردم و انتقال آن به مشاور	0/0428	3/33	0/000	4/169	0/000	2/749
نظارت و همکاری در تهیه نقشه های روستا	0/0340	2/64	0/000	5/046	0/000	3/255
تعیین محدودیت ها و امکانات توسعه کالبدی روستا	0/0336	2/61	0/000	5/063	0/000	2/768
ارزیابی میزان فرسودگی بافت روستا، مقاومت ابنیه	0/0372	2/89	0/000	3/875	0/002	1/855
ارزیابی مشکلات معابر و نحوه تعریض آنها	0/0436	3/39	0/000	3/759	0/000	2/075
بررسی همخوانی کاربری ها با نیاز روستا ...	0/0336	2/61	0/000	3/659	0/001	1/935
شناسایی پروژه ها و برنامه های مورد نیاز روستا	0/0466	3/62	0/000	3/925	0/000	2/178
اولویت بندی پروژه ها و برنامه ها براساس نیاز...	0/0495	3/85	0/000	4/308	0/000	2/492
اولویت بندی پروژه های ایمنی سازی ...	0/0351	2/73	0/000	4/469	0/001	1/973
اولویت بندی پروژه های زیست محیطی	0/0488	3/79	0/000	3/681	0/000	2/370
ارائه برنامه جهت تقویت مشارکت مردم	0/0486	3/78	0/000	4/655	0/000	2/344
اولویت بندی پروژه های فرهنگی: مسجد، و...	0/0364	2/83	0/000	4/474	0/000	2/147
اولویت بندی پروژه های خدماتی-رفاهی ...	0/0359	2/79	0/000	4/241	0/000	2/494
پیشنهاد کاربری مختلف و انتخاب گزینه مناسب	0/0498	3/87	0/000	3/525	0/000	2/719
ارائه طرح اصلاح معابر، و اولویت بندی آن	0/0378	2/94	0/000	4/274	0/000	2/354
تعیین محدوده های باارزش تاریخی، طبیعی و...	0/0386	3	0/000	4/463	0/000	2/415
تعیین فضاهاى نیازمندنوسازى یا بهسازى احتمالى	0/0325	2/53	0/000	5/311	0/000	2/977
ارائه جدول سطح و سرانه کاربری های پیشنهادی	0/0359	2/79	0/000	4/109	0/000	2/205
ارائه طرح هندسی معابر و تقاطع ها	0/0477	3/71	0/000	4/731	0/000	2/806
حضور موثردهیار درجلسات کمیته فنی شهرستان	0/0545	4/24	0/000	5/329	0/000	3/378
پیگیری برای طی روند منطقی تصویب طرح	0/0363	2/82	0/000	4/562	0/000	2/220

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۵

میانگین عملکرد دهیار در مرحله اجرای طرح هادی روستایی ۲/۸۴ است. این مقدار، نشان می دهد که عملکرد دهیار در زمینه جلب مشارکت روستائیان، پایین تر از حد متوسط است. و دهیار در این زمینه عملکرد ضعیفی داشته است. همچنین، در زمینه میانگین عملکرد دهیار در مرحله اجرای طرح هادی روستایی، بیشترین وزن نسبی متعلق به شاخص «توجه به حفظ حریم جاده ها، منابع آب و... در اجرای طرح» (۰/۱۳۱) با میانگین ۳/۷۲ و کمترین نیز متعلق به شاخص «توجه به رعایت و حفظ محیط زیست در اجرای طرح توسط مجری» (۰/۰۸۴) با میانگین ۲/۴ است.

جدول ۶: عملکرد دهیاری در مرحله اجرای طرح هادی

شاخص ها	وزن نسبی	میانگین	توزیع نرمال		توزیع پواسن	
			Sig	K-S	Sig	K-S
همکاری با مجری طرح در کلیه مراحل	0/092	2/61	0/000	4/729	0/000	2/183
توجه به تعریض و شیب معابر در موقع اجرا	0/092	2/61	0/000	5/184	0/000	3/023
توجه به کیفیت مصالح بکار برده شده	0/111	3/17	0/000	3/902	0/002	1/843
توجه به حفظ حریم جاده ها، منابع آب و...	0/131	3/72	0/000	4/631	0/000	2/207
توجه به رعایت و حفظ محیط زیست در طرح	0/084	2/4	0/000	5/415	0/000	2/323
توجه به بافت ها بارزش و منابع طبیعی روستا	0/112	3/19	0/000	3/605	0/036	1/418
توجه به رعایت و اجرای کاربری های مختلف	0/092	2/63	0/000	5/091	0/000	2/848
توجه به رعایت مسائل ایمنی در حین اجرا	0/091	2/6	0/000	5/195	0/000	3/151
توجه به محدوده زمانی مشخص شده در اجرا	0/091	2/6	0/000	5/191	0/000	3/059
پاسخ به واکنش مردم نسبت به تغییرات	0/102	2/91	0/000	4/403	0/000	2/238

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۵

میانگین عملکرد دهیار در تقویت مشارکت در طرح هادی روستایی، ۳/۶۱ است. این مقدار، نشان می دهد که عملکرد دهیار در زمینه جلب مشارکت روستائیان، بالاتر از حد متوسط است. و دهیار تا حدودی موفق عمل کرده است. همچنین، بیشترین وزن نسبی متعلق به شاخص «برگزاری جلسات توجیهی در زمینه نقش و آثار طرح هادی» (۰/۱۵۱) با میانگین ۳/۸۲ و کمترین نیز متعلق به شاخص «شناسایی زمین های مناسب جهت کاربری های عمومی طرح» (۰/۱۳۴) با میانگین ۳/۴ است.

جدول ۷: عملکرد دهیاری در تقویت مشارکت در طرح هادی

شاخص ها	وزن نسبی	میانگین	توزیع نرمال		توزیع پواسن	
			Sig	K-S	Sig	K-S
برگزاری جلسات در زمینه نقش و آثار طرح هادی	0/151	3/82	0/000	4/806	0/000	2/427
تلاش برای ترغیب مردم به همکاری با مشاور	0/135	3/43	0/000	2/938	0/009	1/637
مشارکت مردم در تصمیم سازی در پیشنهادی طرح	0/147	3/72	0/000	3/599	0/000	2/162
ایجاد تعامل بین مردم و مشاور طی جلسات مشاوره	0/143	3/61	0/000	3/212	0/000	2/046
جمع آوری خودیاری روستائیان برای کمک به طرح	0/139	3/53	0/001	3/418	0/000	2/029
شناسایی زمین های مناسب جهت کاربری های عمومی	0/134	3/4	0/002	3/773	0/000	1/895
بسترسازی برای مشارکت در اصلاح و تعریض معابر	0/15	3/81	0/000	3/515	0/000	2/345

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۵

میانگین عملکرد دهیار در مرحله نظارت بر ساخت و ساز بعد از اجرای طرح هادی روستایی، ۳/۵۳ است. این مقدار، نشان می دهد که میزان نظارت دهیار بر ساخت و ساز روستایی، بالاتر از حد متوسط است. و دهیار تا توانسته در این زمینه موفق عمل کند. همچنین، بیشترین وزن نسبی متعلق به شاخص «نظارت بر تغییر کاربری اراضی» (۰/۰۹۰۳) با میانگین ۳/۸۴ و کمترین نیز متعلق به شاخص «صدور به موقع پروانه ساختمان» (۰/۰۷۹۷) با میانگین ۳/۳۹ است.

جدول ۸: عملکرد دهیاری در نظارت بر ساخت و ساز بعد از اجرای طرح

شاخص ها	وزن نسبی	میانگین	توزیع نرمال		توزیع پواسن	
			Sig	K-S	Sig	K-S
نظارت بر ساخت و ساز و رعایت ایمنی	0/083	3/510	0/000	3/670	0/001	1/899
نظارت بر تعریض و اصلاح شبکه معابر	0/083	3/510	0/000	3/149	0/004	1/767

0/003	1/792	0/000	3/183	3/520	0/083	نظارت بر نحوه دفع زباله ها
0/000	2/353	0/000	3/568	3/450	0/081	نظارت بر نحوه دفع فاضلاب و آب های سطحی
0/003	1/809	0/000	3/458	3/840	0/090	نظارت بر تغییر کاربری اراضی
0/009	1/643	0/000	3/152	3/450	0/081	نظارت بر مرمت و نگهداری ابنیه و بافت باارزش
0/002	1/837	0/000	3/162	3/560	0/084	نظارت بر حفظ و توجه به مسئل زیست محیطی
0/000	2/074	0/000	3/214	3/520	0/083	نظارت بر رعایت ضوابط حریم های مختلف
0/006	1/694	0/000	3/297	3/390	0/080	صدور به موقع پروانه ساختمان
0/000	2/179	0/000	3/413	3/740	0/088	پیگیری درخواست های مردم در پروانه ساختمان
0/005	1/719	0/000	3/245	3/490	0/082	راهنمایی مردم برای دریافت پروانه ساختمان
0/003	1/820	0/000	3/187	3/540	0/083	برخورد با متخلفان قوانین تعیین شده طرح هادی

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۵

میانگین عملکرد دهیار در ایجاد تعامل و همکاری بین نهادها و سازمان ها، ۳/۳۸ است. این مقدار، نشان می دهد که میزان تلاش دهیار برای ایجاد تعامل و همکاری بین نهادها و سازمان های دخیل در تهیه و اجرای طرح هادی بمنظور تسریع در پیشبرد اهداف طرح هادی روستایی در حد متوسط است. و دهیار تا حدودی توانسته است در این زمینه موفق عمل کند. نکته دیگر اینکه، در این شاخص، میانگین تمامی متغیرها نزدیک به هم است. بطوریکه، بیشترین وزن نسبی متعلق به شاخص «همکاری با مهندسين مجری طرح و ارائه گزارش» (۰/۲۱۰) با میانگین ۳/۵۵ و کمترین نیز متعلق به شاخص «همکاری با مهندسين مشاور و ارائه گزارش» (۰/۱۹۲) با میانگین ۳/۲۵ است.

جدول ۹: عملکرد دهیاری در ایجاد تعامل و همکاری بین نهادها و سازمان ها

توزیع پواسن		توزیع نرمال		میانگین	وزن نسبی	شاخص ها
Sig	K-S	Sig	K-S			
0/006	1/693	0/000	3/255	3/37	0/199	همکاری با شورا و ارائه گزارش
0/030	1/451	0/000	3/240	3/32	0/196	همکاری با مردم روستا و ارائه گزارش
0/020	1/516	0/000	3/393	3/25	0/192	همکاری با مهندسين مشاور و ارائه گزارش
0/002	1/845	0/000	3/063	3/55	0/210	همکاری با مهندسين مجری و ارائه گزارش
0/010	1/635	0/000	3/301	3/42	0/202	همکاری با سازمان دخیل در طرح و گزارش

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۵

در تحقیقاتی که از تحلیل رگرسیون استفاده می شود، هدف معمولاً پیش بینی یک یا چند متغیر ملاک از یک یا چند متغیر پیش بین است. در این روش از طریق متغیرهای پیش بین، تغییرات متغیر ملاک پیش بینی می گردد. در واقع، تحلیل رگرسیونی تغییرات متغیر وابسته را از طریق متغیر مستقل پیش بینی نموده و سهم هر یک از متغیر های مستقل را نیز در تبیین متغیر وابسته تعیین می نماید. در این روش با حداقل کردن مجذور خطاها احتمال رخداد یک واقعه را حداکثر می کند. و برای بررسی معنی داری بودن رابطه از آماره های F , T استفاده میشود. با توجه به اینکه در این پژوهش، ۶ متغیر مستقل وجود دارد، رابطه زیر برقرار است:

$$\hat{y} = a + b_1 x_1 + b_2 x_2 + \dots + b_n x_n \quad (2)$$

طبق نتایج آماری بدست آمده در جدول ۱۰، میزان همبستگی بین عملکرد دهیاری در توسعه و پیشبرد طرح هادی روستایی، ۰/۴۲۹ است. یعنی عملکرد دهیار تاثیر قابل قبولی در اجرای موفق طرح هادی دارد. همچنین مقدار آماره F با درجه آزادی ۵، برابر ۴۶۰/۷ است. این مقدار نشان می دهد که نسبت واریانس های نمونه ها اختلاف چشمگیری باهم دارند. از اینرو، می توان گفت که متغیرهای مستقل تاثیر یکسانی بر متغیر وابسته ندارند. و لازم است شاخص ها بطور جداگانه تجزیه و تحلیل گردند. بدین ترتیب، بررسی همبستگی شاخصها بطور جداگانه نشان می دهد که تاثیر

هر یک از متغیرهای عملکردی در اتقاء اهداف طرح هادی کمتر از متوسط است. در این زمینه، شاخص عملکرد دهیار در نظارت بر ساخت و ساز بعد از اجرای طرح هادی ($\beta=0,447$) بیشترین تاثیر را بر طرح هادی دارد. بعد از آن شاخص های عملکرد دهیار در مرحله تهیه و تصویب طرح هادی ($\beta=0,439$)، عملکرد دهیار در ایجاد تعامل و همکاری بین نهادها ($\beta=0,392$)، رضایت از عملکرد دهیار در مراحل اجرای طرح هادی ($\beta=0,385$) و عملکرد دهیار در تقویت مشارکت مردم در طرح هادی ($\beta=0,340$) در رتبه های بعدی قرار دارند (جدول ۱۱). با توجه به اینکه سطح معنی داری در تمامی شاخصها کمتر از ۰,۰۵ است، بنابراین نتایج آزمون مورد تایید بوده و قابل تعمیم به کل جامعه آماری است.

جدول ۱۰: تحلیل رگرسیونی همبستگی عملکرد دهیار در پیشبرد اهداف طرح هادی روستایی

خطای استاندارد	R ² اصلاحی	R ²	R	sig	F	میانگین مربع	Df	مجموع مربع	
۰/۱۸	۰/۸۶۱	۰/۸۶۳	۰/۴۲۹	۰/۰۰۰	۴۶۰/۷	۱۴/۹	۵	۷۴/۷	رگرسیون
						۰/۰۳	۳۶۷	۱۱/۹	باقیمانده
							۳۷۲	۸۶/۶	کل

جدول ۱۱: تحلیل رگرسیونی همبستگی شاخص های عملکرد دهیار در پیشبرد اهداف طرح هادی روستایی

شاخصها	رگرسیون (B)	خطای استاندارد	رگرسیون (Beta) استاندارد	t	Sig.
مقدار ثابت	0.321	0.052		6.17	۰,۰۰۰
Q1. عملکرد دهیار در نظارت بر ساخت و ساز بعد از اجرای طرح هادی	0.185	0.008	0.447	23.054	۰,۰۰۰
Q2. عملکرد دهیار در مرحله تهیه و تصویب طرح هادی	0.171	0.008	0.439	22.621	۰,۰۰۰
Q3. عملکرد دهیار در ایجاد تعامل و همکاری بین نهادها	0.182	0.009	0.392	20.169	۰,۰۰۰
Q4. رضایت از عملکرد دهیار در مراحل اجرای طرح هادی	0.185	0.009	0.385	19.798	۰,۰۰۰
Q5. عملکرد دهیار در تقویت مشارکت مردم در طرح هادی	0.167	0.01	0.34۰	17.573	۰,۰۰۰

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۵

بحث و نتیجه گیری

طرح هادی مهمترین سند رسمی و قانونی توسعه و عمران یک روستا در کشور است. و بنیاد مسکن انقلاب اسلامی با همکاری مدیریت محلی روستا، اقدام به تهیه و اجرای طرح هادی روستایی می کند. همچنین، براساس اهداف طرح هادی و اساسنامه تشکیلات دهیاری، دهیار نقش مستقیم و مدیریتی در اجرای طرح هادی روستایی دارد. براساس یافته های نظری تحقیق، عملکرد دهیاری ها در بُعد کالبدی (فال سلیمان و همکاران، ۱۳۹۱) زیست محیطی و بهداشتی (مطیعی لنگرودی و همکاران، ۱۳۹۰)؛ مطلوب و قابل قبول بوده است. اما و در بُعد تخصیص کاربریهای فرهنگی-ورزشی و دفع آب های سطحی، تاسیسات حفاظتی (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۲) نامطلوب و ضعیف بوده است. علاوه براین، تجارب کشورهای خارجی نشان می دهد که نهادهای محلی در اجرای پروژه های روستایی موجب جلب مشارکت مردم (Dave and Mahesh, 2010) می گردد.

یافته های کمی تحقیق نشان می دهد که، براساس مدل نیکویی برازش، میزان سطح معنی داری در تمامی شاخص ها کمتر از ۰/۰۵ است که بر غیر نرمال بودن توزیع نمونه ها تاکید داشت. غیر نرمال بودن شاخص ها، دلیل بر عملکرد ضعیف نمونه ها در مورد موضع پژوهش است. از طرفی دیگر، مقدار آماره پواسن نشان می داد که عملکرد دهیاری روند بهبودی روبه رشدی داشته است. همچنین، شاخص عملکرد دهیار در تقویت مشارکت در طرح هادی روستایی

با میانگین ۳/۶۱ بالاترین رتبه عملکردی و عملکرد دهیار در مرحله اجرای طرح هادی روستایی (۲/۸۴) پایین‌ترین رتبه را به خود اختصاص داده است. با توجه به مقادیر میانگین بدست آمده و همچنین آزمون نیکویی برازش و مدل پواسن، در پاسخ به سوال اول: آیا دهیاری‌ها توانسته‌اند در اجرای طرح هادی روستایی عملکرد موفق داشته باشند؟ باید گفت که عملکرد دهیار در زمینه پیشبرد اهداف طرح هادی روستایی، در حد متوسط است. و دهیار نتوانسته به آنچه که در اساسنامه آورده شده است بطور کامل عمل کند.

همچنین، طبق نتایج آماری بدست آمده در جدول ۸، میزان همبستگی بین عملکرد دهیاری در توسعه و پیشبرد طرح هادی روستایی، ۰/۴۲۹ است. در این زمینه، شاخص عملکرد دهیار در نظارت بر ساخت و ساز بعد از اجرای طرح هادی (۰,۴۴۷) بیشترین تاثیر را بر طرح هادی دارد. بعد از آن شاخص های عملکرد دهیار در مرحله تهیه و تصویب طرح هادی (۰,۴۳۹)، عملکرد دهیار در ایجاد تعامل و همکاری بین نهادها (۰,۳۹۲)، رضایت از عملکرد دهیار در مراحل اجرای طرح هادی (۰,۳۸۵) و عملکرد دهیار در تقویت مشارکت مردم در طرح هادی (۰,۳۴۰) در رتبه های بعدی قرار دارند. در نتیجه، در پاسخ به سوال دوم: عملکرد دهیاری در کدام مرحله (تهیه، اجرا، نظارت بعد از اجرا) بهتر بوده است؟ می‌توان گفت که عملکرد دهیار در مرحله نظارت بر ساخت و ساز بعد از اجرای طرح هادی بهتر و موفق‌تر بوده است.

با توجه به نقش دهیار در شناسایی وضع موجود روستا (مشکلات و توتنمدی‌ها) و همکاری با سازان های جهت اجرای طرح هادی و ارائه گزارش فرآیند اجرای طرح به سازمان های ذی ربط، و همچنین طبق نتایج طرح های قبلی، باید گفت که دهیاری های روستایهای شهرستان زنجان، عملکرد ضعیفی داشته‌اند و این دهیاری‌ها بیشتر در بخش نظارت بر ساخت و ساز بعد از اجرای طرح عملکرد مطلوبی داشته‌اند.

بدین ترتیب، براساس مطالب فوق برای عملکرد بهتر دهیاری موارد زیر پیشنهاد می‌گردد؛

- ✓ تاسیس دهیاری های مستقل و تمام وقت برای هر روستا (زیرا یکی از مشکلات روستاها، نیمه وقت بودن دهیاران، و عدم نظارت کافی به پروژه های روستا)؛
- ✓ استخدام دهیار بومی و تحصیلات آموزش عالی و مرتبط با مدیریت روستایی بمنظور شناسایی کامل مسائل و مشکلات روستا؛
- ✓ تجهیز دهیاری به امکانات و تامین اعتبارات برگزاری جلسات و توزیع بسته های آموزشی به روستائیان؛
- ✓ همکاری نهادهای اجرای مرتبط با طرح هادی با دهیار و وجود دستگاه نظارتی در این زمینه؛
- ✓ آموزش دهیاران در رابطه با فرآیند تهیه و اجرای طرح هادی و نحوه ترغیب مردم به مشارکت در طرح.

منابع

۱. بابایی، ام السلمه و حضرتی، مجید (۱۳۹۳) ارزیابی نقش دهیاریها در تقویت شاخص های سلامت اجتماعی در سکونتگاههای روستایی (مطالعه موردی: شهرستان زنجان)، چهارمین همایش ملی علوم جغرافیایی، تهران، ۲۴ آبان، صص ۱۶۹-۱۵۸.
۲. بدری، علی و عبدی نژاد، همت علی (۱۳۹۱) آشنایی با برنامه ها، طرح ها و پروژه های عمران روستایی، انتشارات لغت، گرگان.
۳. رضوانی، محمدرضا (۱۳۸۳)، مقدمه ای بر برنامه ریزی توسعه روستایی در ایران، چاپ اول، تهران، نشر قومس.
۴. سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور (۱۳۸۳) دهیاریها در برنامه چهارم: جایگاه و چشم انداز دهیاری ها در قانون و برنامه چهارم، انتشارات دفتر مطالعات و برنامه ریزی روستایی، تهران.
۵. سازمان هواشناسی کشور (۱۳۹۰) سالنامه هواشناسی استان زنجان بین سالهای ۱۳۷۵-۱۳۸۵، انتشارات سازمان هواشناسی ایران، تهران.
۶. شاه حسینی، یونس (۱۳۸۳) مدیریت روستایی در ایران از کدخدایی تا دهیاری، ماهنامه جهاد، سال بیست و چهارم، شماره ۲۶۳، صص ۹۱-۸۵.
۷. عنابستانی، علی اکبر و حاتمی نژاد، حجت (۱۳۹۲) مدیریت نوین روستایی و نقش آن در تحول مسکن با توجه بر عملکرد دهیاران (مطالعه موردی: دهستان میش خاص - شهرستان ایلام)، مجله جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)، سال دوم، شماره دوم، ۱۴۰-۱۲۱.
۸. کلاتری خلیل آباد، حسین (۱۳۹۱) آشنایی با طرح های هادی و کنترل و نظارت بر ساخت و ساز روستایی، سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، تهران.
۹. محمود فال سلیمان، حجت ا... صادقی، محمود مرادی (۱۳۹۱) بررسی و ارزیابی عملکرد دهیاران در فرایند مدیریت و توسعه روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان بیرجند)، مجله پژوهش و برنامه ریزی روستایی، شماره ۱، صص ۷۳-۹۵.
۱۰. مرکز آمار ایران (۱۳۹۰) سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰، تهران، مرکز آمار ایران.
۱۱. مرکز مطالعات و خدمات تخصصی شهری و روستایی (۱۳۸۵) آشنایی با طرح هادی و کنترل و نظارت بر ساخت و ساز روستایی، سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور (جهاد دانشگاهی)، تهران.
۱۲. مرکز مطالعات و خدمات تخصصی شهری و روستایی (۱۳۹۱) محیط زیست روستا (مدیریت مواد زائد، فضای سبز روستا و...)، سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور (جهاد دانشگاهی)، تهران.
۱۳. مطیعی لنگرودی، ح. و بخشی، ز. و بوذرجمهری، خ. (۱۳۹۰) ارزشیابی عملکرد دهیاری ها از دیدگاه روستائیان (دهستان بیهق شهرستان سبزوار)، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای، شماره ۱۶، صفحه ۵۶-۳۵.
۱۴. مولایی هشتجین، نصراله (۱۳۸۶) تحلیل پیرامون اهداف، ضرورتها و فرآیند تهیه و اجرای طرح های هادی روستایی با تاکید بر گیلان، فصلنامه چشم انداز جغرافیایی، شماره ۴، سال ۲، صص ۱۲۳-۱۰۶.
۱۵. مهدوی، مسعود و نجفی کانی، علی اکبر (۱۳۸۴) دهیاریها، تجربه ای دیگر در مدیریت روستاهای ایران (نمونه موردی: دهیاریهای استان آذربایجان غربی)، فصلنامه پژوهشهای روستایی، ۵۳، صص ۲۱-۳۹.
۱۶. نعمتی، مرتضی و بدری، سیدعلی (۱۳۸۶) ارزیابی نقش کارکردی نظام نوین مدیریت روستایی، مقایسه تطبیقی دهیاری های فعال در روستاهای کوچک و بزرگ مطالعه موردی: استان گلستان، فصلنامه پژوهشهای جغرافیایی، شماره ۵۹، صص ۱۶۱-۱۷۶.
۱۷. وزارت کشور (۱۳۸۰) مجموعه قوانین ده و دهیاری؛ اساسنامه تشکیلات و سازمان دهیاریها، انتشارات سازمان شهرداریها و دهیاریها، تهران.
۱۸. وزارت مسکن و شهرسازی، دبیرخانه شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، ابلاغیه شماره ۳۹۵۶/۳۱۰ مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۲، در خصوص الگوی سطح بندی مناطق و مراکز روستایی

۱۹. دفتر برنامه ریزی توسعه روستایی وزارت جهادکشاورزی (۱۳۸۲). خلاصه گزارش عملکرد گذشته. تبیین و منع موجود و چشم انداز آینده توسعه روستایی، کمیته برنامه ریزی صنایع تبدیل، تکمیل و توسعه روستایی برنامه چهارم توسعه. گروه توسعه روستایی، تهران.

20. Page, Kogan (2004) British Qualifications: A Complete Guide to Educational, Technical, tourism.hotel.centering management, London.
21. Government Offices of Swede (2015) A rural development programme for Swede, Fact sheet produced by the Ministry of Enterprise and Innovation, Stockholm
22. Lakner, Sebastian(2013) Master of Sciences (M.Sc.) Programme in International Agribusiness and Rural Development (IARD), University of Stuttgart – Hohenheim
23. Chigbu, U.E. (2012). Village Renewal as an Instrument of Rural Development: Evidence from Weyarn, journal of Community Development, 43 (2), 209-224.
24. Dave, Sri. Sandeep., and Mahesh, T. M.(2010)Sujala watershed project and its impact on rural energy management - A study in Hosadurga Taluk of Chitradurga District, International NGO Journal, Vol. 5(1), pp. 12-16.
25. global reporting initiativeTM(2013) The sustainable rural management project led by garrotxa lider and gri-gantsch, publishure of global reporting initiativeTM, Pp. 1-42.
26. Hodder, R. (2000). Development Geography, Routledge, London.
27. International, T. (2009) Sustainability of rural development projects, Rome: the International Fund for Agricultural Development (IFAD),
28. Moseley Malcolm J. (2003) Rural Development: Principles and Practice, London: SAGE Publications.
29. Sriram, M.S. (2007). Rural Management Education in India: A Retrospect, AhmedAbad: press of Indian Institute of Management.
30. Walker, D. (2002). Decision support, learning and rural resource management, Journal of Agricultural Systems, 73 (1), 113-127.
31. Worla Bank. (2006) Report of Poland Rural Development Project, Washington, DC: World Bank Publications.
32. World Bank. (2005). Rural Development Project, Washington, DC: World Bank Publications.
33. ZENG, Chao., & NIU, Dongjie., & ZHAO, Youcai., (2015) A comprehensive over view of rural Projectes management in China, Frontiers of Environmental Science & Engineering, Vol. 9(6), Pp. 949-961.